

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 316.4

ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ: МОЛОДІЖНИЙ АСПЕКТ

TENDENCIES OF INTERNATIONAL SOCIO-ECONOMIC PROCESSES: YOUTH ASPECT

Гірман А.П.

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин,
Дніпровський університет митної справи та фінансів

Ларіонова Л.В.

магістр,
Дніпровський університет митної справи та фінансів

Стаття присвячена висвітленню основних проблем молодіжної міграції та молодіжного безробіття в міжнародному економічному просторі. Проблеми ринку праці в країнах ЄС почали набувати актуальності у зв'язку з глобалізацією світової економіки, зміною структури загальноєвропейського ринку праці. Україна входить в процеси глобалізації з низькою заробітною платою порівняно з розвиненими країнами, зростаючим дефіцитом висококваліфікованої праці та слабкою конкурентоздатністю національного ринку праці. Все чіткіше проявляється тенденція збільшення безповоротного виїзду за кордон молодих фахівців. Автори вважають, що існує нагальна потреба гармонізації українського соціального законодавства з міжнародними принципами регулювання соціально-трудо­вих відносин. Важливими напрямками інтеграції молоді до сфери праці мають стати європейський досвід та сприяння самозайнятості, а також навчання ведення бізнесу.

Ключові слова: глобалізація, молодь, молодіжна міграція, національна економіка, міжнародна економіка, державна політика, соціальна інтеграція.

Статья посвящена освещению основных проблем молодежной миграции и молодежной безработицы в международном экономическом пространстве. Проблемы рынка труда в странах ЕС начали приобретать актуальность в связи с глобализацией мировой экономики, изменением структуры общеевропейского рынка труда. Украина входит в процессы глобализации с низкой заработной платой по сравнению с развитыми странами, растущим дефицитом высококвалифицированного труда и слабой конкурентоспособностью национального рынка труда. Все четче проявляется тенденция увеличения безвозвратного выезда за границу молодых специалистов. Авторы считают, что существует насущная необходимость гармонизации украинского социального законодательства с международными принципами регулирования социально-трудо­вых отношений. Важными направлениями интеграции молодежи в сферу труда должны стать европейский опыт и содействие самозанятости, а также обучение ведения бизнеса.

Ключевые слова: глобализация, молодежь, молодежная миграция, национальная экономика, международная экономика, государственная политика, социальная интеграция.

The article is devoted to the main issues of youth migration and youth unemployment in the international economic space. The problems of the labor market in the EU countries began to become acute in connection with the globalization of the world economy, the change in the structure of the pan-European labor market. Ukraine is part of the processes of globalization with low, compared to developed countries, wages, growing shortages of highly skilled labor, so weak competitiveness of the national labor market. Everything is more clearly revealed by the tendency of increasing the irreversible departure abroad of young professionals. The socio-economic crises of recent years have led to a sharp increase in the unemployment rate of mid-young people around the world. The authors highlighted the approaches of different countries to the regulation of social and labor relations. The attention was paid to the general strategy of combating unemployment within the framework of the European Union, European cooperation on youth

policy, which was developed on the basis of the White Paper and supplemented by the European Youth Pact. The states of Europe are aware that creating a prosperous and secure community is impossible without the combination of efforts and cooperation in the field of education. The implementation of such cooperation becomes an integral part of the cooperation of the states to achieve the goals of economic integration, social cohesion and political security. A similar approach is now needed throughout Europe to optimize the labor market, faster exit from the crisis and create a sustainable socially-oriented market economy. The authors proposed an overview of EU programs on mobility in education, culture, science, employment of young people with reference to relevant sources. The authors believe that there is an urgent need for harmonization of Ukrainian social legislation with the international principles of regulation of social and labor relations. An important aspect of youth integration into the sphere of work should be European experience. An urgent need is active citizenship of young people, their social and professional integration, as well as the inclusion of youth issues in other policies. The methodology for building a Ukrainian model of a socially oriented labor market should be based on the experience of foreign countries.

Key words: globalization, youth, youth migration, national economy, international economy, state policy, social integration.

Постановка проблеми. Сучасна молодь не боїться реалізувати себе в іншій країні. У неї немає страху до змін, вона дуже відкрита для реформ. В Україні все чіткіше проявляється тенденція збільшення безповоротного виїзду за кордон молодих фахівців, випускників ВНЗ та студентів старших курсів. Прагнення пошуку кращого життя є популярним серед значної частини молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У провідних вітчизняних та зарубіжних виданнях неодноразово розглядалось питання молодіжного ринку праці. Слід віддати належне дослідженням таких учених, як А.А. Батюк, Д.П. Бондаренко, О.А. Грیشнова, В.Л. Кравченко, Е.М. Лібанова, А.Є. Самарцева, Д.А. Семенова, В.В. Сичова, Н.В. Статівка, які вивчають загальні питання зайнятості, функціонування молодіжного ринку праці, специфіку молодіжного безробіття в ринковому середовищі національної економіки [11–15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте глобалізація сучасного світу висуває нові потреби до соціально-економічної політики країни. Значну роль у відтворенні рівноваги на сучасному молодіжному ринку праці відіграють зовнішньоекономічні чинники, які потребують додаткових досліджень.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є узагальнення соціальних та економічних факторів, що визначають характер міграційних процесів в Україні, а також розроблення підходів до їх державного регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. З одного боку, міграція досить позитивно впливає на економіку, адже вона приводить до переміщення знань та компетенцій, що спрощує міжнародну торгівлю, просування технологій, усуває перешкоди економічного розвитку. З іншого боку, згідно з інформацією Федерації профспілок України, близько 60% виїжджаючих за кордон складають громадяни до 35 років, що становить загрозу генофонду країни, сприяє старінню нації. Серед них до 50% складають люди з вищою освітою [1].

Молодь змушує залишати Україну перш за все слабкою професійною орієнтацією. Під час вступу до ВНЗ увага звертається над престиж спеціальності, а не на перспективу працевлаштування. Це приводить до жорсткої конкуренції молодих фахівців на ринку праці. Значна частина безробітної молоді прагне отримати роботу за своїм профілем, що приводить до міграції.

Крім того, самі роботодавці не зацікавлені брати на роботу випускників через відсутність досвіду. Так, діяльність більшості підприємств спрямована на самозбереження та виживання, а не на розширення виробництва, залучення нових кадрів.

Водночас навчання молодих людей за кордоном з перспективою працевлаштуванням приваблює у зв'язку з високою зарплатнею. Молодь не бачить перспектив самореалізації в Україні, зацікавлена в більш високих умовах праці та зарплати. Все це змушує молодих українців шукати гідну альтернативу за кордоном.

Вочевидь, ключовою проблемою є те, що Україна входить в процеси глобалізації з низькою заробітною платою найманих працівників порівняно з розвиненими країнами, зростаючим дефіцитом висококваліфікованої праці та слабкою конкурентоздатністю національного ринку праці. Крім того, на рівень зайнятості в умовах лібералізації економіки безпосередньо впливають моральний та фізичний знос устаткування, відсталість технологій, які роблять товари багатьох галузей неконкурентоспроможними порівняно з імпортними. Однак проблема зайнятості не вичерпується низькою конкурентоздатністю товарів. Не менш важливим є рівень конкурентоздатності робочих місць. Стара технологія та відповідна їй організація праці характерні для більше 70% виробничого апарату країни.

Інакше кажучи, низька заробітна плата в Україні робить вітчизняний ринок праці непривабливим порівняно з ринками країн Євросоюзу. Зусилля щодо полегшення процедури легалізації приїжджаючих над роботу в Україну не збільшать припливу робочих рук, тому що конкурентоздатність ринку праці визначається гарантованим рівнем заробітної плати, а не

складністю легалізації в'їзду в країну. Водночас у пакеті заходів щодо впорядкування міграційних потоків не приділяється належної уваги питанням забезпечення відповідних прав українських та іноземних працівників, що порушує умови конкуренції між ними на ринку праці. Практично випали з переліку проблем подолання дефіциту робочої сили, аналіз причин, що приводять до значних масштабів виїзду з країни молоді з вищою освітою та робітників високої кваліфікації. Відповідно, не відбувається вжиття заходів щодо подолання цього явища.

Отже, для зниження впливу молодих фахівців за кордон слід створити можливості для працевлаштування та кар'єрного зростання для української молоді, спонукати залишитися в своїй країні. Наприклад, повернення до поширеної за радянських часів практики навчально-виробничих комбінатів дало б можливість старшокласникам вже по закінченні навчального закладу мати професію, яка була б затребуваною на ринку праці, принесила користь і суспільству, і молодій людині.

Ще одним негативним чинником є відсутність системи працевлаштування молодих фахівців. В Україні немає прогнозування суспільної потреби в тих чи інших спеціалістах на близьку й далеку перспективу. Держава фактично знімає з себе повноваження щодо захисту молоді та забезпечення робочим місцем молодих фахівців, перекидаючи відповідальність на роботодавця або навчальний заклад. Такий стан різко контрастує з працевлаштуванням молодих фахівців в інших країнах світу, де поширена практика укладання студентами контрактів з окремими фірмами, які добирають для себе відповідних фахівців.

Постає необхідність напрацювання ефективної державної політики щодо працевлаштування молодих фахівців, адже загострення проблеми молодіжного безробіття тягне цілу низку соціальних небезпек для суспільства загалом.

Водночас останніми роками на ринку праці намітились цікаві молодіжні тенденції, а саме роботодавці почали наймати фахівців без досвіду. Згідно з прогнозами експертів популярність молодих фахівців буде тільки зростати. Компанії шукають випускників, щоб виростити фахівців під себе та свої вимоги. На їхню думку, такі кандидати не зіпсовані трудовими відносинами, тому з ними легше працювати. Згідно з даними дослідження кадрового порталу "Head Hunter Україна" в кожній п'ятій вакансії роботодавці шукали людину без досвіду роботи. При цьому спостерігається традиційна диспропорція. Тоді як компанії більше зацікавлені у фахівцях з досвідом роботи 1–3 роки, роботу найчастіше шукають ті, у кого солідний досвід роботи (від 6 років) [2].

Варто звернути увагу на те, що фінансові кризи останніх років, які стали фактично соціально-економічними, привели до різкого зрос-

тання безробіття серед молоді в усьому світі та збільшили недовіру молодих людей до інститутів, урядів та корпорацій.

Більше 1,2 млрд. осіб у світі складає молодь віком від 15 до 24 років. Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму 357 млн. з них ніде не навчались і не працювали. Ця цифра продовжує зростати [3].

Втрати європейської економіки від молодіжного безробіття сягають 153 млрд. євро на рік. Така ситуація приводить до економічних збитків. Це й соціальні виплати, й неотриманий прибуток. Щотижня ці втрати перевищують 3 млрд. євро [4].

Проблеми ринку праці в країнах ЄС почали набувати актуальності у зв'язку з глобалізацією світової економіки, зміною структури загальноєвропейського ринку праці. Ринок праці єдиної Європи з 1 січня 2011 р. став однаково доступним для всіх жителів ЄС. Незважаючи на це, окремі країни Старого Світу досі стримують штучними бар'єрами припливи трудових мігрантів з нової Європи.

Слід зазначити, що європейські країни регулюють свій ринок праці переважно за рахунок трудових мігрантів. Кожна з країн має свої інструменти регулювання соціально-трудова відносин. В Австрії та Німеччині мігранти з інших країн ЄС потребують спеціальний дозвіл на роботу. В Бельгії ринок праці відкритий, але тільки в галузях, де спостерігається кадровий дефіцит (список професій у кожному регіоні затверджується окремо). Той же принцип діє у Франції (для іноземців доступні вакансії у сферах будівництва, сільського господарства, громадського харчування, металообробки, торгівлі, охорони здоров'я).

В Німеччині громадянам нових країн ЄС дозволено працювати тільки на підставі двосторонніх договорів (сезонні роботи, фахівці з викликом), особливо великим є попит на електротехніків, фахівців з машинобудування та автомобілебудування.

Свого часу загальна стратегія боротьби з безробіттям в рамках Євросоюзу сформулювалася Європейською стратегією зайнятості, прийнятою у 1997 р., та програмою «Молодь в дії», прийнятою у 2010 р.

Європейська стратегія зайнятості базувалась на 4 напрямках, а саме адаптації, підприємстві, працевлаштуванні, рівних можливостях. Програма «Молодь в дії» передбачала створення додаткових можливостей для розміщення студентів в різні країни ЄС у пошуках роботи або місця в університеті, додаткові можливості співпраці з європейськими державними центрами зайнятості, створення малого бізнесу, створення європейського механізму надання студентських кредитів.

Однак Європейська стратегія зайнятості не змогла забезпечити істотне скорочення молодіжного безробіття в низці країн, тому було

вирішено створити спецфонд та виділити 5 млрд. євро на боротьбу з молодіжним безробіттям у 2014–2020 рр. Кошти переважно підуть на фінансування програм стажування, тренінгів та перекваліфікації.

Наприклад, у Франції з 2013 р. діє «Контракт покоління». Він передбачає щорічну допомогу по 4 000 євро протягом 3 років підприємствам, де працює менше 300 робітників (це 99,5% загальної кількості французьких підприємств, де працюють 56% французів), під час найняття молодих працівників віком 15–25 років (інвалідів віком до 30 років), а також збереження робочих місць для літніх людей (старше 57 років). Введення в дію «Контракту покоління» буде коштувати французькій державі 920 млн. євро на рік. До кінця 2017 р. уряд очікує підписання 500 тис. подібних контрактів покоління [5].

Менш постраждали від кризи країни ЄС, такі як Німеччина та Нідерланди, пропонують іншим державам скористатися своїм досвідом вирішення проблем молодіжного безробіття. Так, в Нідерландах майстри на заводах отримують доплату за підготовку собі зміни. В Німеччині є широкий перелік субсидованих державою програм зайнятості та курсів, призначених для поліпшення шкільної та професійної кваліфікації.

Варто звернути увагу на те, що країни Старого Світу лідирують у світовому рейтингу вартості робочої сили, складеному британською фірмою "Mercer Human Resource Consulting". У Бельгії, яка посідає перше місце в рейтингу, середньостатистичний робітник обходиться роботодавцю в 53 577 євро на рік, у Швеції – 52 800 євро на рік, в Німеччині – 50 445 євро на рік. Спостерігається великий розрив у вартості робочої сили з країнами, що приєдналися у 2004 р. (в середньому 6 000–18 000 євро за рік). Цілком природно, що висока оплата праці спричиняє проблеми зайнятості в приватному секторі, високе безробіття в окремих регіонах та галузях промисловості, які занепадають [6].

Однак загалом зайнятість в ЄС з 2013 р. зростає (хоч і стабільно, але дуже повільно, зокрема у другому кварталі 2015 р. вона збільшилася на 0,9%). Все ж таки зараз в Євросоюзі на 2,7 млн. працевлаштованих менше, ніж було в кінці 2008 р., коли до континенту дісталася світова рецесія. Найбільш проблемним залишається Середземноморський регіон [7].

Нині країнами-членами ЄС вживається заходів щодо стабілізації ринку праці. Згідно з даними Єврокомісії темпи розвитку економіки регіону треба прискорити. Економічна криза стала причиною уповільнення міграційних процесів, адже багато мігрантів змушені повернутися з економічних причин та через зростаючий соціальний тиск.

Задля поліпшення ситуації на ринку праці державні служби зайнятості Австрії, Франції та Нідерландів встановили більш тісні контакти з

відповідними приватними службами, посилили програми сприяння трудовій мобільності, Нідерланди вжили заходів, покликаних сприяти підтриманню рівня зайнятості жінок, Франція запровадила нові програми, націлені на підвищення частки учнів серед молоді, а Австрія та Німеччина – на підвищення рівня освіти та професійної підготовки. Бельгія сконцентрувала увагу на підтримці низько кваліфікованих та низькооплачуваних працівників [8].

Нещодавно Єврокомісія опублікувала доповідь незалежних експертів «Нові трудові навички для нових робочих місць: термінові дії». Подібний підхід необхідний зараз Європі для оптимізації ринку праці, більш швидкого виходу з кризи, створення стійкої соціально орієнтованої ринкової економіки. Сьогодні рівень зайнятості серед осіб з вищою освітою становить 84% порівняно із 70% зайнятих серед осіб із середньою освітою та менше 50% серед осіб з більш низьким рівнем освіти. Останні мають набагато менше шансів підвищувати свою кваліфікацію протягом усього життя. Компанії, які займаються підвищенням кваліфікації своїх співробітників, в середньому мають в 2,5 разів більше шансів утримати власні позиції в бізнесі [8]. Більш високий рівень освіти та кваліфікації робочої сили в майбутньому може дати відчутний приріст ВВП, тому освіта стає життєво важливою частиною економічної стратегії, де короткострокові дії задля подолання безробіття об'єднані зі структурними реформами, які підготують європейське суспільство до довгострокових викликів.

Держави Європи усвідомлюють, що створення процвітаючої та безпечної спільноти неможливе без об'єднання зусиль та співпраці у сфері освіти. Здійснення такого співробітництва стає невід'ємною частиною кооперації держав, об'єднаних у рамках різних організацій, для досягнення цілей економічної інтеграції, соціальної єдності та політичної безпеки (табл. 1).

Усе це свідчить про те, що в останні десятиліття спостерігається процес збільшення уваги до молодіжної політики, вдосконалення механізмів її реалізації, прийняття нових законодавчих актів. Особливо цей процес помітний у роботі міжнародних інститутів. У 2001 р. Європейський Союз прийняв Білу книгу «Новий імпульс для Європейської молоді», у 2005 р. – Європейський молодіжний пакт, у квітні 2009 р. затверджена нова стратегія молодіжної політики Європейського союзу «Молодь – інвестування і надання можливостей». Рада Європи затверджує основні пріоритети молодіжної політики кожні 3 роки. Новим етапом стало затвердження документа «Порядок денний 2020». ООН також приділяє велику увагу постійному розвитку та перегляду молодіжної політики, новим дослідженнями в цій темі. Раз на 2 роки ООН випускає Всесвітню доповідь щодо молоді.

З прийняттям у 2000 р. «Всесвітньої Програми дій, що стосується молоді, до 2000 р. і

Таблиця 1

Програми ЄС щодо мобільності у сфері освіти, культури, науки, працевлаштування молоді

Програма/проект	Сайт
Програма «Еразмус Мундус». Покликана підвищити якість вищої освіти через надання стипендій та підтримку співробітництва між ЄС та іншими країнами світу.	http://eacea.ec.europa.eu/Erasmus_mundus ; http://eacea.ec.europa.eu/Erasmus_mundus/programme/about_erasmus_mundus_en.php .
Програма «Еразмус +».	http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus .
“Marie Skłodowska-Curie actions” – програма «Марія Кюрі», покликана сприяти кар’єрному зростанню вчених у всіх галузях природничих та гуманітарних наук.	www.ec.europa.eu/research/mariecurieactions/index.htm .
“Youth in Action Programme” – програма «Молодь в дії».	http://ec.europa.eu/youth/tools/youth-in-action_en.htm ; http://youth-in-action.ru .
“TEMPUS” (Trans-European Mobility Programme for University Studies) – програма транс’європейської мобільності у сфері вищої освіти. Програма сприяє розвитку співробітництва у сфері вищої освіти між вищими навчальними закладами в державах-членах ЄС та країнах-партнерах.	http://eacea.ec.europa.eu/tempus/index_en.php ; http://www.tempus-russia.ru .
Портал «Навчання в Європі»	www.ec.europa.eu/education/study-in-europe .

на подальший період» [9] тема розвитку молоді отримала новий потужний імпульс у системі ООН. Всесвітня програма дій в інтересах молоді визнає важливу роль молоді не тільки як основного джерела людських ресурсів, але й як головної рушійної сили соціального прогресу та економічного розвитку, а також висувається на передній план необхідність усунення перешкод, що заважають розвитку молоді. Вона є нормативною базою та містить практичні вказівки для вжиття національних і міжнародних заходів, спрямованих на покращення життя молодого покоління в усіх країнах світу.

Загалом європейське співробітництво з питань молодіжної політики розроблене на підставі Білої книги (2002 р.) та доповнюється Європейським молодіжним пактом (2005 р.).

1) Активна громадянськість молодих людей. Держави-члени ЄС затвердили завдання чотирьох пріоритетів Білої книги. Задля вирішення цих завдань використовується відкритий метод координації. Іншим інструментом сприяння активній громадянській позиції молодих людей є програма «Молодь в дії» [10].

2) Соціальна та професійна інтеграція молодих людей. Європейський молодіжний пакт спрямований на поліпшення освіти та тренінгів, працевлаштування та соціальне включення молодих європейців.

3) Включення молодіжних питань в інші політики. Такі теми, як зайнятість, освіта, соціальна інтеграція, расизм, ксенофобія, імміграція, проблеми споживачів, здоров'я, запобігання ризику, екологія, рівні можливості для жінок та чоловіків, потребують тісної координації з різними властями як на національному, так і на європейському рівнях.

Підсумовуючи викладене, підкреслимо, що у зв'язку з активним залученням України до про-

цесів глобалізації існує нагальна потреба гармонізації українського соціального законодавства з міжнародними принципами регулювання соціально-трудова відносин.

Досвід зарубіжних країн свідчить про те, що методологія побудови української моделі соціально орієнтованого ринку праці має базуватись на таких положеннях, як збільшення витрат на відтворення робочої сили, позитивна динаміка соціальної політики щодо рівня та якості життя населення, включення процесів соціалізації ринку праці в механізми економічного зростання, створення умов для підвищення зацікавленості працівників у високопродуктивній праці.

Відповідно до ініціативи МОП, відомої під назвою «Мережа зайнятості молоді», в Україні необхідно розробити національний та регіональні плани дій щодо зайнятості молоді, які передбачали б формування та підвищення потенціалу молоді до працевлаштування, забезпечення рівних можливостей, розвиток молодіжного підприємництва, створення робочих місць. Особливу увагу слід приділяти проблемами більш тісного зв'язку між системами освіти та ринком праці, доступу молоді до гідної праці, скорочення тривалості безробіття, динамічної професійної підготовки та перепідготовки молодих людей.

Сучасна молодь як соціальна група є найбільш сприйнятливою до економічних, соціальних, технологічних новацій. Саме тому вона повинна розглядатись як основний фактор та мета формування моделі майбутнього українського суспільства. Від змісту та якості всіх форм життєдіяльності молоді безпосередньо залежать перспективи розвитку суспільства. Молодь не тільки успадковує продуктивні сили, капітали від старшого покоління, але й розвиває та примножує їх.

Висновки. Зараз завдання полягає в тому, щоб створити умови для саморозвитку та самореалізації молоді, залучити її до суспільних процесів. Запорукою цього має стати передбачене урядом запровадження ефективного механізму для збільшення доступу молоді до високоякісної освіти та ринку праці, повноцінної підготовки молоді, яка здобула вищу чи середню професійну освіту, самостійного життя в суспільстві, гарантування першого робочого місця. Важливим напрямом інтеграції молоді до сфери праці має стати

сприяння самозайнятості завдяки забезпеченню доступу до кредитів та навчанню ведення бізнесу.

Державним службам зайнятості, крім традиційних функцій регулювання програм зайнятості, необхідно більше уваги приділяти наданню молоді інформаційних послуг, консультуванню та пошуку конкретних робочих місць, тобто необхідний комплексний підхід до вирішення питань підвищення конкурентоспроможності молоді в умовах ринкових відносин на макроекономічному рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кравченко В.Л. Молодіжний сегмент ринку праці: новітні тенденції та перспективи розвитку в Україні. *Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил в Україні*. 2014. Вип. 5. С. 197–203 ; С. 201–202.
2. Ринок праці: як боротися з молодіжним безробіттям. URL: <http://www.kmcp.kiev.ua/index.php/novini/item/1278-rinok-pratsi-2016-yakborotisyaz-molodizhnim-bezrobittiam>.
3. Українська правда. Економічна правда Молодіжне безробіття: втрачене покоління. URL: http://www.epravda.com.ua/news/2012/03/16/318783/view_print.
4. "Youth". Сайт Совета Европы. URL: <http://www.coe.int/t/dg4/youth>.
5. EUpolitix. URL: www.eupolitix.com.
6. Kahanec M., Zaiceva A. Labour Market Outcomes of Immigrants and Non-Citizens in the EU: An East-West Comparison. *International Journal of Man Power*. 2015. № 30 (1/2). P. 97–115.
7. Youth monitor. URL: http://ec.europa.eu/youth/dashboard/index_en.htm.
8. Статистика Европейского союза (Евростат). URL: <http://epp.eurostat.ec.eu.int>.
9. United Nations for Youth. URL: www.un.org/youth.
10. Youth in Action Programme. URL: http://ec.europa.eu/youth/tools/youth-in-action_en.htm.
11. Грішнова О.А., Самарцева А.Є. Молоді спеціалісти на ринку праці: проблеми конкурентоспроможності та працевлаштування. *Економіка і управління*. 2013. № 2. С. 49–54.
12. Лібанова Е.М. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. 248 с.
13. Семенова Д.А. Основні напрями подолання безробіття серед молоді в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 2 (23). С. 138–142.
14. Сичова В.В., Бондаренко Д.П. Напрями державного регулювання молодіжного ринку праці в Україні: проблеми та зміни в методах здійснення. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 2 (53). С. 1–8.
15. Статівка Н.В., Батюк А.А. Подолання дисбалансу на молодіжному ринку праці методами державного регулювання. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. № 1. С. 40–50.